

Několik slov ke spiritualitě internetových influencerů

KAMU A JEJÍ VESMÍR

Zuzana Marie Kosticová

Současná média patří k nejdůležitějším prostředím, skrze něž se šíří nové myšlenky a trendy. Zásadní úlohu tu mají zejména celebrity a takzvaní influenceři, tedy vlivní tvůrci obsahu na sociálních sítích. Nejpopulárnější z nich mohou mít i v českém kontextu desítky či stovky tisíc sledujících a svým veřejným působením se velice úspěšně živit. Někteří z nich pak veřejně prezentují i svou spiritualitu – a stávají se tak významným faktorem v jejím šíření. Význačnou českou spirituální influencerkou je například známá kuchařská hvězda Kamu.

Příběh spirituality v nových médiích: sítová náboženství Heidi Campellové

Dokonce i tradiční náboženství se dnes musejí vyrovnávat s realitou internetu a sociálních sítí, které zásadně mění pravidla hry. Dříve se duchovní život odehrával především na rovině osobní praxe, komunitních setkání, pravidelných svátků. To vše se začalo s nástupem postmodernity rozpadat, dosavadní pevné společenské vazby se rozvolnily a některé začaly dokonce zanikat. Nástup postmoderny či „tekuté modernity“, jak jí říkával význačný polský sociolog Zygmunt Bauman,¹ vytáhl člověka ze spleti fixních společenských vztahů a společenství a vrhl ho do nekonečně proměnlivého světa individuálního sebeurčení. Ano, to nás na jednu stranu osvobodilo. Na druhou stranu nás to však vystavilo prázdnotě, samotě a pracovnímu prostředí s jeho absolutistickými nároky.

Koncem 80. let vstoupil do této situace internet jako virtuální přístav. Původně vypadal spíše jako gigantická virtuální knihovna; postupně se však proměnil v prostor k setkávání, diskusím, udržování starých kontaktů a tvorbě nových. Zvláště po přelomu tisíciletí pak tento proces zesílily takzvané sociální sítě, jež se staly základním kamenem všednodenní reality většiny z nás. Vyprazdňující se osamělost offline světa dostala svůj protipól v online komunitách.

Tento proces zasáhl společnost prakticky v celém jejím rozsahu a odborníci si toho nemohli nepovšimnout. Prvotní analýzy kyberprostoru se vesměs potácely mezi extrémními póly – buď příchod internetu oslavovaly jako spásnou udá-

lost, nebo se ho hrozily jako děsivé formy konce dějin spějící k zániku skutečných lidských vztahů. Nová média však nepřinesla ani epochální vysvobození, ani prokletí – jen nové možnosti a výzvy, jimž musela čelit celá společnost. Rozvoj online světa vedl k převratným změnám i na rovině spirituality a vytvořil fenomén, jemuž Heidi Campellová říká „sítová náboženství“.² Ty se vyznačují více-rozměrnou realitou přetékající z fyzického světa do kyberprostoru a hybridními komunitami, které ji obývají a které se tu věnují hybridní rituální praxi. K tomu se připojuje příběhové pojetí lidské identity a především zásadní krize autorit.

Tento poslední bod pak není žádnou výsadou internetu, ale týká se každého nového média. To s sebou totiž vždycky nese zpochybnování, přetváření a kreativní interpretaci stávajících společenských realit. Podobně subversivní důsledky měl například vznik knihtisku, který znamenal mimo jiné konec monopolu kněžstva na výklad Bible.³ Později podobně fungovaly noviny – vzpomeňme jen, jak ostré konflikty vznikaly mezi dobovými představiteli politické moci a odbojnými novináři. Ještě později si přišel na své rozhlas nebo televize – a dnes internet. Pro stará tradiční náboženství to znamená, že musí nové prostředí složitě poznávat, učit se s ním

pracovat a vyrovnávat se s kritickými hlasy, které nové médium nese. Naopak náboženství nová, pro které jsou nová média přirozeným prostředím, tu mají velkou výhodu. Jejich dynamická, dosud živě proměnlivá povaha totiž favorizuje především charismatickou autoritu, pro niž představuje internet skvělé životní prostředí. Fenomén duchovních influencerů tak je vynikajícím příkladem vzniku zcela nové podoby veřejných osobností, kteří mohou mít stejnou nebo dokonce i větší váhu než klasické formy tradiční autority.⁴

Příběh Kamu: z kuchařské celebrity spirituální influencerkou

Kamila „Kamu“ Chadimová (roz. Rundusová) je zajímavým příkladem toho, jak mohou takové internetové spirituální osobnosti vypadat. Proslavila se především dvěma kuchařskými reality show vysílanými Českou televizí, *Kamu ve Vietnamu* (2015) a *Kamu v Mexiku* (2018). Na jejich základě pak vydala dvě populární kuchařské knihy. Základem Kamuina trvalého veřejného působení však je především instagramový účet,⁵ který má v současné chvíli přes tři sta tisíc sledujících.

Za význačný mezník v Kamuině spirituální kariéře lze považovat dvě věci. Za prvé je to výrazné zhubnutí, které jí umožnilo využívat stereotypní instagramovou vizualitu charakteristickou pro ženské uživatelky a které přineslo na její účet zároveň množství wellness obsahu spojeného se zdravou výživou, cvičením atd. A za druhé to byl obrat k environmentální šetrnosti a vegetariánství, který jednak poznamenal podobu jejích receptů a jednak v příspěvcích otevřel prostor souvisejícím tématům. Už zde byly patrné vlivy jistých rozměrů alternativní spirituality spojených jak s wellness, tak s environmentálním aktivismem – obojí je konečně její důležitou součástí.⁶ Celá věc nabyla zásadnějšího rozměru ve chvíli, kdy Kamu diagnostikovali syndrom PCOS a influencerka začala hledat cesty k fyzickému i psychickému uzdravení. Dá

Poznámky

- 1 Zygmunt Bauman, *Tekutá modernost*, Praha: Mladá fronta 2002, 343 s.
- 2 Heidi Campbell, „Understanding the Relationship between Religion Online and Offline in a Networked Society“, *Journal of the American Academy of Religion* (1, 2012): 1–30.
- 3 Asa Briggs a Peter Burke, *A Social History of the New Media: From Gutenberg to the Internet*, Malden: Polity 2009, s. 13–60.

- 4 Klasické Weberovo pojetí autority v kontextu online světa pěkně vykládá např. Pauline Hope Cheong, „Authority“, in Heidi Campbell (ed.), *Digital Religion: Understanding Religious Practice in New Media Worlds*, New York: Routledge 2013, s. 72–87.
- 5 „Chefkamu“ [online], *Instagram.com*, cit. listopad 2022, URL: <https://www.instagram.com/chefkamu>.
- 6 Paul Heelas, *Spiritualities of Life: New Age Romanticism and Consumptive Capitalism*, [Oxford]: Wiley-Blackwell 2009, např. s. 53–63.

Kamu v rozhovoru s Martinem Veselovským „Kamu: Dostala jsem se na úplné dno, vyhořela jsem, bez Instagramu bych se neuvolila“ v pořadu DVTV 7. 8. 2019, Aktuálně [online], URL: <https://video.aktualne.cz>.

se říci, že je nalezla především ve sférách alternativní medicíny, zvláště v metodě Wima Hofa.⁷

Finální dovršení konverze Kamu k alternativní spiritualitě pak zřejmě představoval pobyt v americké Sedoně, která patří k nejvýznamnějším centrům alternativní spirituality na celém světě a svou popularitou se vyrovná i slavným komunitám ve Findhornu nebo Glastonbury.⁸ Vlivem pandemie tu podle všeho Kamu a její partner zůstali mnohem delší čas, než původně zamýšleli, a místo na ně nesmírně silně zapůsobilo. K tomu se zřejmě přidalo i osobní přátelství s Aubreyem Marcusem a jeho ženou Vianou, dvojicí, která patří mezi drobné americké spirituální celebrity spojující duchovní témata s wellness kulturou. Výsledkem všech těchto vlivů byl výrazný nárůst spirituálního obsahu na Kamuině instagramu, který vyvolal mnohé kontroverzní reakce mezi jejími původními fanoušky zaměřenými na vaření a stravování. Korunou tohoto vývoje se pak stal vznik rozsáhlé knihy *Jak si uvařit svůj vlastní Vesmír* (2022),⁹ již Kamu sepsala spolu se svým partnerem Robertem „Robím“ Chadimem a s dalšími spoluautory.¹⁰ Právě *Vesmír* ukazuje obrázek Kamuina

duchovního života nejlépe – a může sloužit nejen jako svědectví o postupné spiritualizaci jejího veřejného působení, ale i jako výmluvná mapa nejvýznamnějších doktrinárních rysů současné alternativní spirituality vůbec. O mnohém vypovídá i to, že ke knize vznikly speciální výkladové karty.

Příběh Vesmíru: rodící se doktrína alternativní spirituality na jednom talíři

Jak si uvařit svůj vlastní Vesmír je v mnoha ohledech krásným příkladem toho, jak fungují Campbellové „síťová náboženství.“ Zvláště patrný je z něj od počátku rozměr příběhově pojaté identity, který v něčem připomíná svědectví o konverzi typická pro protestantské formy křesťanství. Je totiž provázen životním příběhem Kamu (a částečně i jejího partnera), jímž celá kniha začíná, a následně se jí vine jako určitá forma rámcové novely. Příchod spirituality do Kamuina života je prezentován jako vysvobození ze zajetí bolestných důsledků nelehkého dětství, poruchy příjmu potravy, dysfunkčních milostných vztahů a všeobecného přetížení a přepracování, o němž Kamu vypráví s pozoruhodnou dávkou otevřenosti. K tomu se přidávají pasáže psané jejím partnerem, které nasvěčují zvláště poslední dobu a léta jejich vztahu z komplementární perspektivy.

Z textu je navíc cítit i úzké propojení se sociálními sítěmi a internetem obecně. Nejenže se projevuje v Kamuině příběhu, který je konečně sociálními sítěmi výrazně formován, ale jednotlivé kapitoly

obsahují např. odkazy pro aplikaci Spotify, na nichž se nachází hudba speciálně vybraná k dané pasáži. Obojí ilustruje Campbellové koncept síťových náboženství v jejich rozměru mnohorozměrné reality¹¹ a hybridních komunit: nezapomínejme ostatně, že *Vesmír* nebyl distribuován běžnou cestou, v knihkupectví se neobjevil a prodával se exkluzivně přes Kamuiny webové stránky, stejně jako jakýkoli jiný značkový produkt internetových influencerů. A zatímco rozměr konvergentní (offline i online) praxe kniha příliš netematizuje, je celá osobnost Kamu výtečným příkladem krize autority spojené se síťovými náboženstvími.

Svým duchovním působením se Kamu jakožto celebrita zařadila mezi nejvlivnější osobnosti alternativní spirituality českého veřejného prostoru – lze bez přehánění říci, že má daleko větší dosah a vliv než většina spirituálních guru (snad s výjimkou jiných celebrit, jako zejména Jaroslav Dušek). Co víc, tento vliv se neomezuje pouze na ty, kteří na její stránky přicestovali právě díky svému zájmu o spiritualitu, ale zasahuje i zájemkyně o vaření, které přicházejí kvůli zcela jiným tématům.

Z obsahového hlediska má pak *Vesmír* tři základní témata, které se vinou celou knihou jako červená nit. Za prvé je tu klasická spirituální rovina, v jejímž rámci jednoznačně dominuje téma energie a práce s ní; doplňkově se objevuje i spirituální holismus a idea, že každý člověk je tvůrcem své vlastní reality a že naše myšlení ovlivňuje, co a jak se nám v životě přihodí. Na této rovině je pak zvláště hodno pozornosti to, že Kamu identifikuje jako svého klíčového gura Ram Dasse, význačnou postavu alternativní spirituality úzce spjatou s psychedelickou revolucí. Druhou tematickou

Poznámky (dokončení)

- Wim Hof je známá postava alternativní spirituality propagující zvláště dechová cvičení a otužování.
- O Sedoně psala např. Susannah Crockford, *After the American Dream: The Political Economy of Spirituality in Northern Arizona*, USA, disertační práce, London School of Economics 2017, 300 s.
- Kamila Chadimová a Robert Chadim, *Jak si uvařit svůj vlastní vesmír*, Praha: KORUproduction 2021, 592 s.
- Mezi tyto spoluautory patří zejména Vojtěch Hlaváček a Jiří Kryštof Jarmar; autoři podcastu *Brain We Are*, který se pohybuje na rozhraní vědy a alternativní spirituality. Viz též *Brain We Are* [online], cit. listopad 2022, URL: <https://brainya.org/o-nas/>. Významnou roli pak hráli v knize i výtvarníci, kteří se podíleli na její působivé vizuální stránce.
- Multisite reality, přesněji „reality rozpjaté mezi mnoha místy“. Campbell, „Understanding...“

- Už Wouter Hanegraaff si povšiml úzkého vztahu (pop-)psychologie a alternativní spirituality, díky němuž se někdy mluví o sakralizaci psychologie a psychologizaci sakrálna. Wouter Hanegraaff, *New Age Religion in Western Culture*, Leiden, New York, Köln: Brill 1996, s. 42–61.
- Bližší viz např. Zuzana Marie Kostičová, *Současná alternativní spiritualita: Skripta* [online], Praha: Husitská teologická fakulta UK 2020, dostupné online na https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/866721/mod_resource/content/1/Soucasna_alternativni_spiritualita-skripta.pdf, s. 42–43.
- Kamu není jediná, u koho se daly během pandemie podobné jevy pozorovat. Článek Marie Heřmanové z letošního roku ukazuje nárůst konspiracistického obsahu u pěti českých instagramových influencerů, které pod vlivem lockdownů začaly šířit podobný typ informací. Jména žen, které Heřmanová zkoumala, jsou však anonymizována, její závěry tedy nelze

- vztáhnout k žádným konkrétním osobám. Marie Heřmanová, „Sisterhood in 5D: Conspirituality and Instagram Aesthetics,“ *M/C Journal* 25 (1, 2022), online, URL: <https://journal.media-culture.org.au/index.php/mcjournal/article/view/2875>.
- Dana Hamplová, *Náboženství české společnosti na prahu třetího tisíciletí*, Praha: Karolinum 2013, s. 53–81.
- Příkladem je spolek Lovci Klamu, který vznikl právě kvůli kritice Kamu a jejího veřejného působení spjatého se spiritualitou, vzápětí však činnost rozšířil na spirituální influencerů obecně. Působí opět zejména na sociálních sítích. Viz např. „Lovci Klamu“ [online], *Facebook.com*, cit. listopad 2022, URL: <https://www.facebook.com/LovciKlamu/>; „Lovci Klamu“ [online], *Instagram.com*, cit. listopad 2022, URL: <https://www.instagram.com/lovciklamu/>.
- Helena Dyndová, Kolik může stát duchovno? Zaslouží si alternativní spiritualita odsouzení jako pouhý byznys?, *Dingir* 25 (4), 2022, s. 119–122.

rovinou je psychologie, snad přesněji průsečík spirituality a pop-psychologie,¹² kde jednoznačně vévodí téma ega a napětí, v jakém se k němu nachází naše vyšší já.¹³ Jsou tu však i témata spojená se spirituální praxí, zejména různé podoby meditace a zvláště mindfulness. Třetí rovinou je pak již zmíněná rovina spirituálního wellness, kam spadá nejen téma otužování, ale i detoxu, čištění, pohybu nebo zdravého stravování. Přestože Kamu byla v minulosti kritizována za doporučování nebezpečných praktik a za tematizaci konspiracismu, který se občas mihl jejím profilem,¹⁴ kniha sama si dává veliký pozor, aby kontroverzní témata nechala stranou. Co víc, u potenciálně rizikových věcí, jako detox, půsty nebo otužování, čtenáře varuje před potenciálními následky a zdůrazňuje, že žádnou z těchto praktik nedoporučuje, jen popisuje, co autorům osobně pomohlo.

Příběh alternativní spirituality: z okraje společnosti do centra pozornosti

Alternativní spiritualita byla u nás po desítky let vnímána pouze jako okrajová záležitost, jíž není třeba se příliš zabývat. Platilo to i v akademickém diskursu, natož v tom veřejném. Fenomén však postupně narůstal na významu, až se počet jeho příznivců dostal zřejmě až na desítky procent populace.¹⁵ Tím se alternativní spiritualita naprosto bez diskuse stala majoritním náboženstvím české společnosti. Za této situace není pravděpodobné, že ji veřejnost bude moci dál bagatelizovat podobným způsobem, jako to činí teď. Vlivné internetové osobnosti a charismatické autority, které ji entuziasticky šíří, už skutečně ignorovat nelze.

Takzvaně ateistické Česko tak čeká dříve nebo později zajímavý pohled do vlastní tváře – a těžko se to obejde bez prvotní paniky a poplašného bubnování. Právě Kamu ukazuje, jak kontroverzně může být spiritualita vnímána. Na jedné straně tu jsou skeptická hnutí, která tematizují především nebezpečné nebo podvodné praktiky, jež ale nejsou výsadou alternativní spirituality (vyskytují se totiž v každém náboženství, vzpomeňme např. falešné relikvie křesťanského středověku). Na druhé straně se pak objevují různá hnutí v rámci občanské společnosti, jež chápou spiritualitu jako pouhé cynické tahání peněz z kapsy lehkověrných

⇒ *Dokončení je v rámečku.*

lidí.¹⁶ Fenomén Kamu zasáhly obě tyto roviny kritiky. První z nich jsme viděli v opatrné snaze autorů knihy nedoporučovat žádnou kontroverzní formu léčby nebo půstu; druhou představuje například sdružení Lovci Klamu, které se zaměřuje na kritiku spirituality jako v podstatě nekalé obchodní praktiky. Blíže se jim věnuje text Heleny Dyndové v tomto čísle *Dingiru*.¹⁷

Přestože prvotní panika je zřejmě neodvratná, má smysl si říci, že alternativní spiritualita nikam nezmizí. Naopak, je dosti pravděpodobné, že dále poroste a její vliv ve veřejném prostoru bude stále větší a větší. Příkladem Kamu jen výmluvně ukazuje, jak takové šíření může

vypadat a jakých podob mohou nabývat jeho hlavní protagonisté. ■

Kamu and her Universe

The article briefly characterizes the public impact of the spirituality of Kamila "Kamu" Chadimová, a famous Czech celebrity chef and Instagram influencer. During her successful career, Kamu has slowly turned towards alternative spirituality (formerly called the "New Age") and became its important Instagram advocate and promoter. The article focuses on her and her new book and shows both as networked phenomena typical for the contemporary age of digital religion.

Dr. **Zuzana Kostíková** je religionistka, působí na katedře religionistiky Husitské teologické fakulty. Dříve se soustředila zvláště na náboženství Mayů a staré Mezoameriky obecně, v současné době se však věnuje převážně alternativní spiritualitě současnosti.